

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH
(SZTAB GENERALNY)

Warszawa, dn. 10. lipca 1922 r.

8761 J2

Oddział II.

Nr. 19241 /II. Inf./II.C.

DO

Tajne

Tel.wewn.21.

ADJUTANTURY GENERALNEJ

w B e l w e d e r z e .

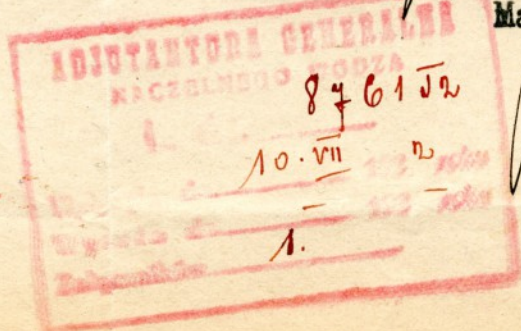
Z rozkazu Szefa Sztabu Generalnego przedkładam
do wiadomości odpis raportu Attache wojskowego w
Finlandji Nr.3242 z dnia 30.VI.22.
1 załącznik.

O t r z y m u j a :

Zastępca Szefa Oddziału II.

Adjutantura Generalna
P.Minister Spr.Wojsk.
Szef Sztabu Generalnego.

U i r y c h.
Major.

PIESUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

8761

Tajne

Sprawa noty sowieckiej

Sprawa noty sowieckiej domagającej wzajemnego rozbrojenia od Polski, i krajów Bałtyckich, nie wywarła w tym przedwyborczym okresie przewidzianego wrażenia. Jednakże służyła ona niewątpliwie jako temat, propagandzie prowadzonej wśród mas i rząd fiński obecny nie mający swego oparcia w stronnictwach politycznych, a zatem bardziej jeszcze czujny na prasowe objawy opinii publicznej, musi się liczyć z tą naturalną sympatią, z jaką się spotykał u fińskiego ludu, każda myśl rozbrojenia, o powszechnym pokoju, o neutralizacji. Ograniczonej opinii mieszczańskiej oświetliły jednak znaczenie propagandystyczne i charakter fałszywej propozycji sowieckiej, a naczelny organ fiński konserwatywny "Uusi Suomi" w związku z notą rosyjską uznał za konieczne powrócić do myśli najściślejszego zbliżenia ze wspólnymi zainteresowanymi państwami, Nadbałtyckimi i Polską.

Wobec powyższego, min. Spraw. Zag. Enckell w rozmowie z Posłem dn. 26/VI uznał odpowiedź negatywną wprost za nie wskazaną, proponuje on ogólnikową odpowiedź, zaczynającą się od słów uznania pokojowo usposobionych państw dla tak wysoce pokojowej propozycji rosyjskiej, zawierającą jednak skonkretyzowania propozycji i sformułowania programowej bazy dla dyskusji. Po otrzymaniu odpowiedzi minister pragnie albo dalej zwlekać, albo w razie zbyt zadawalającego jej brzmienia zwołać przedstępną konferencję rzeczoznawców technicznych bałtyckich i Polskie dla omówienia odpowiedzi z punktu widzenia ściśle wojskowego i sformułowania konkretnego programu dla ewentualnej następnej konferencji w Rosji, miejscem której w żadnym razie nie powinna być Moskwa.

Osobiście minister traktuje propozycję sowiecką jako bluff propagandystyczny i podkreśla konieczność zastosowania takiej taktyki, która

- by, wykazała złą wiarę sowietów i niepozwoliła na wykorzystanie przeciwko nam tego argumentu. To też przewlekanie sprawy powinno być bardzo ostrożne i nieprzesadzone.

W rzeczywistości minister bojąc się przed wynikiem wyborów zbytniego rozgłosu nowego ewentualnego "porozumienia Bałtyckiego" przeciwko Rosji lawiruje widocznie jak-najostrożniej, by nie popsuć sprawy ani zbytnim pospiechem, ani zbytnią powolnością w żadnym z zainteresowanych obozów. To też zamiast konferencji ministrów sugeruje on zjazd rzeczoznawców. Uważam, iż propozycja ta przez nas powinna być jaknajusilniej podjęta i to w tym duchu, by właśnie nadać temu zjazdowi rzeczoznawców odpowiednie znaczenie i rolę organu, wypisującego ze strony państw Bałtyckich i Polski odpowiednie ultimatywne żądania pod adresem Moskwy, od których spełnienia wszelkie rozmowy o rozbrojeniu ogólnym mogło by być uzależnione. Inaczej bowiem bolszewicy mogą wystąpić przez forum światowym z blufowym programem demobilizacji i oskarżyć przeciwników swoich o jawną złą wolę.

W dodatku konferencja taka odrazu zaprzęglaby Finlandię z powrotem do rydwanu "accorde baltique"

Odpowiedź Finlandji na notę sowiecką

Dn. 29/Vl minister spraw zagranicznych Enckell, wezwał posłów Bałtyckich i Kolski, aby im zakomunikować treść noty, która ma być wręczona przedstawicielowi sowietów dziś lub jutro. Minister tłumaczył pospiesznie naciskiem ze strony rządu sowietów na szybką odpowiedź, przy czem sowiety domagają się terminu 1-go lipca dla konferencji w Moskwie. Również minister zauważył, jakoby minister Skirmunt według wiadomości od p. Erström zgadzał się z zasadą przychylniej odpowiedzi.

Nota fińska zawiera następujące główne argumenty: Rząd fiński zgadza się zasadniczo z myślą przewodnią noty sowieckiej i przyjmuje z przyjemnością dyskusję nad wszelkim projektem praktycznym, mającym na celu współpracę pokojową na zasadach ustalonych przez traktaty międzynarodowe. Rząd fiński widzi jednak w fakcie zaroszenia jednej tylko grupy państw przy równoczesnym wymienieniu innych przyznanie się rządów sowietów do braku nadziei na możliwość uzyskania konkretnych rezultatów w myśl oczekiwań rosyjskich z konferencji Rosji, Polski, Estonji, Lotwy i Finlandji w tej sprawie. Kwestje rozbrojenia na morzu względnie neutralizacji, poroszone już w traktacie dorpackim mogą być skutecznie rozstrzygane jedynie w obecności wszystkich zainteresowanych. Rząd fiński oczekuje zakomunikowania przez rząd rosyjski programu i listu państw, które jego propozycję przyjęły. Wówczas dopiero będzie się mógł wypowiedzieć ostatecznie co do miejsca i daty zamierzonej konferencji. Poseł Sokolnicki na zapytanie zaznaczył swoje wątpliwości co do przyjętej w ten sposób przez ministra taktyki oddzielnych wystąpień i nadzieję na zmianę jej w przyszłości. Nota będzie jednak wysłana bezwzględnie gdyż p. Enckell przy niej obstaje. Na szczęście zawiiera ona raczej pozorne przyjęcie, odwleka sprawę i zachowuje Finlandji swobodę działania. Poseł estoński żądał tworzenia przedwstępnej konf. Bał. chociażby pół-oficjalnie technicznej. Odpowiedź p. Enckella wbrew naciśkowi naszego posła była wymijającą i podkreślała przede wszystkim konieczność zatajenia wszelkiej ewentualnie projektowanej konferencji.

Przyjazd ministra Enckella.

Dn. 14 b.m. przyjechał z Paryża nowy minister Spraw Zagranicznych p. Karol Enckell. Nazajutrz przyjął on tutejszych posłów zagranicznych, przy czem zatrzymał ostentacyjnie długo posła Polski. Przy tej sposobności zapowiedział on niezwłoczne porozumienie się z rządem Polski co do odpowiedzi na tylko co otrzymaną notę rozbrojeniową sowieńską i oficjalne zakomunikowanie to sowieckiemu przedstawicielowi, co też najlojalniej z ramienia tut. M.S.Z. zostało ogłoszone w prasie. Natomiast, w brew otrzymanym przez nas wiadomościom o jego odnośnych paryskich zobowiązaniach, zachował i zachowuje on wielką rezerwę w stosunku do umowy warszawskiej, wyrażając się tylko ogólnikowo o konieczności odnośnych zmian redakcyjnych, oraz wogóle znalezienia wyjścia z obecnej sytuacji dla dalszej rozbudowy bliższych stosunków z Polską, podkreślił on jednak, że punktem wyjścia dla jego polityki musi być fakt nie wzięcia do wiadomości układów przez ostatni sejm.

Est jasnym, że p. Enckell przed wyjaśnieniem się sytuacji partyjnej będzie się starał w niczem i z-nikiem się nie angażować i wszystko uzależnić od możliwego poparcia partyjnego.

Dnia 17 b.m. dał on w charakterze zastępcy nieobecnego ministra obrony śniadanie uroczyste na cześć pułk. Koca i pułk. Osmólskiego oraz dekorowanych przez pułk. Koca fińskich oficerów, przy czem wypowiedział mowę na rzecz polsko-fińskiego zbliżenia i wspólności wojskowych interesów obu krajów, bardzo serdecznie, lecz bez głębszego, zdecydowanego politycznego akcentu.

Sytuacja w kraju przed wyborami.

Zacie polityczne w Finlandji znajduje się pod ~~xxxxxxx~~ znakiem kampanji wyborczej. W dziedzinie tej uwydatniają się dotychczas dwa fakty: jednym jest wzrost przewidywany stronnictwa agrarnego, drugim zmniejszenie grupy socjal-demokratycznej i stworzenia osobnej parlamentarnej partji komunistów. Stąd przewidywane jest odchylenie się socjalistów w kierunku postępowego centrum mieszczańskiego i czynny udział ich w rządzie lewicowym. Wrazie jednak panuje nad sytuacją nadzieja na taki wzrost stronnictwa radykalno-agrarnego, iż będzie ono w stanie wraz z dwoma pozostałymi stronnictwami fińskiego mieszczaństwa, postępowem i konserwatywnem, utworzyć rząd wspólny, o charakterze burżuaznym socjalistycznym fińskim. W polityce zewnętrznej zwycięstwo takiego ugrupowania sił oznaczałoby powrót do statniego okresu polityki p. Holstiego, stanowisko ogromne w stosunku do Rosji sowieckiej, kierunek związków bałtyckich, w stosunku do Polski. W razie utrzymania dotychczasowej równowagi sił między obozem fińskim mieszczańskim z jednej strony, a socjalistami o Szwedami z drugiej, polityka zagraniczna Finlandji zawisłaby od ewolucji w łonie samego obozu socjalistycznego, od wyzwolenia się socjalistów od komunistycznego strachu i od wynikłego stąd dalszego ustosunkowania się tutaj obozu socjalistycznego do innych partji socjalistycznych. Ewolucja ta byłaby powolną i nie rokowałyby bezpośrednich widoków.

Osoba, zbliżona do gabinetu nowego, a posiadającą głębszą znajomość życia politycznego tutaj. Perspektywy zbliżających się wyborów ocenia tak Ilość posłów szwedzkich może się co najwyżej zwiększyć z 22-ch obecnych, do 23-ch, a to przez przypadnięcie w udziale partji szwedzkiej jedynego nowego w nowym parlamencie mandatu (z wysp Alandzkich). Prawica fińska zesłaby z z 28-miu osiadanych posłów, twierdzi ów informator, do 27-miu, lub 26-ciu; progresyści/z posiadanych 27-miu do 26-ciu, lub 25-ciu zato agrarjusze ~~wygrają~~ z 42-ch wzmogliby się do 48-miu, lub nawet 50-ciu, wygrywając około czterech miejsc od prawicy fińskiej i progresystów łącznie, resztę zaś - od socjalistów. Grupa socjalistyczna (trzech komunistów* 77 socjalnych demokratów) rozpadłaby się ostatecznie (już obecnie jest to poniekąd faktem dokonanym, gdyż socjaliści i komuniści mają odrębne listy wyborcze) na dwa zwalczające się obozy, przy czem obóz komunistyczny zostałby powiększony do 25ci lub nawet 30-tu posłów, zaś socjaliści przegraliby od 22-ch do 27-miu miejsc do komunistów i od 2-ch do 4-ch agrarjuszy. W ten sposób, wydaje się mojemu informatorowi, mieszczańskie stronnictwa fińskie miałyby w nowym parlamencie 101 miejsc na 201 ogółu miejsc, czyli więcej niż połowę. Przytoczony powyżej pogląd mojego informatora ilustruje dowodnie, jak wielkie znaczenie dla charakteru przyszłego parlamentu, a więc i dla linii wewnętrznej i zagranicznej polityki Finlandji, mieć będą zgoda i nacze nawet odchylenia w tę, lub inną stronę przebiegu i wyników będących w mowie wyborów.

Istotnie prawdopodobny horoskop wyborów tembardziej trudno jest postawić, iż podobno między socjalistami, a progresystami istnieje jakieś porozumienie co do wspólnej akcji wyborczej, po której obydwie te stronnictwa wiele dla siebie spodziewają.

Sprawa zbliżenia skandynawskiego.

W tym czasie wysiłek przeciwników związku Polski w społeczeństwie fińskim poszedł całkowicie po linii starań o zbliżenie skandynawskie, artykuły głównych pism zawierały wyrażną propozycję: na wypadek odmówienia Finlandji przez Szwecję zagwarantowania jej niepodległości i granic Finlandja będzie zmuszoną pomimo wszelkich zastrzeżeń, zwrócić się ponownie do Polski. Propozycja ta powtórzona kilkakrotnie odbiła szerokiem echem dyskusyjnym w Szwecji, wywołując ogromne wrażenie oraz objawy współności rasowej i sympatji, lecz spowodowała również stwierdzenie w organach istotnie miarodajnych prasy szwedzkiej, iż Szwecja po za obrębem swych własnych granic wojskowo angażować się nie może. Odbity przez 10-dniami tutaj zjazd dziennikarzy 4-oh państw Skandynawskich dał powód do gorących i uczuciowych manifestacji kulturalnych, sekundowanych nawet niespodzianie przez fińskich konserwatystów, pod hasłem kooperacji ludowej i duchowej narodów północy, sprawy jednak zbliżenia politycznego nie posunął dalej; stało się to tej prostej przyczyny, że zbliżenie fińsko-szwedzkie na tle obrony granic, zainscenizowane zostało jako posunięcie taktyczne przez wpływy niemieckie obu krajach. Społeczeństw duńskie i norweskie w tej akcji nie były zainteresowane, to też na samym zjeździe dziennikarskim pojawił się przerazający rozdzwitek; głosy entanto-fińskie pochodzące z kół duńsko-norweskich nie dozwoliły zjazdowi przybrać cech zamierzonej manifestacji filo-niemieckiej.

Ball

INSTITUTE ARCHIVES New York

*Prasa fińska kart-
 Kufars o fakcie zabyczenia
 we Finlandji: ma Apokaliptu
 zbrodni. Wrazem propozycji reprezentowania
 Wątpliwość i prawe Finlandji
 bardzo pedantycznie ze o fch Finlandji
 pod przerwaniem odzwyczajnie
 straszą i bójce niemał
 zwrócić się do polski. Wzajemnie
 des. we to 2. Franciszka
 zjawy. Wzajemnie
 w Niemczech
 miało sugerować
 wprawa*

Pobyt Pana Hołowki

Przez ostatnich dni kilka bawił tutaj przedstawiciel P.P.S. p. Hołowko. Pobył jego miał na celu zorientowanie się w nastrojach tuż stronnictwa socjalistycznego, nawiązanie osobistych kontaktów z wybitniejszymi członkami tego stronnictwa i uzyskanie tą drogą takż pożądanego z punktu widzenia interesów polskich wpływu P.P.S. na socjalistów tutejszych.

Niestety, obrany na przyjazd p. Hołowki czas nie był najodpowiedniejszy, gdyż zarówno ze względu na letnią porę, jak na zbliżające się wybory, wielu wybitnych socjalistów fińskich znajduje się w tej chwili na prowincji. Nieobecni są m.i. prof. Woionma, oraz p. Keto, m obaj rozporządzający znacznymi wpływami w swem stronnictwie. Tem niemniej udało się p. Hołowce nazwazić cały szereg stosunków osobistych.

Przeprowadzone przez p. Hołowko w tuż. socjalistycznych kołach rozmowy dały możność mu wyłożyć obszernie w tych kołach punkt widzenia P.P.S. w sprawach wschodniej Małopolski, granicy ryskiej, Górnego Ślązka, oraz accorde politique warszawskiego. W punkt widzenia, sprzeczny z poglądami rozpowszechnionymi w pomienionych wyżej kołach tuż, niezawodnie zachwiał dotychczasową bezwzględną wiarę tych kół, szłuszość pretensji do Polski, jako państwa i narodu, zgłaszanych ze strony demokracji niemieckiej i rosyjskiej. Co się tyczy specjalnie układów warszawskiego, to zasługuje na uwagę, iż na wyrażone przez p. Hołowkę zdziwienie, że potem gdy socjalisci polscy zrobili wszystko, aby umowa warszawska, wbrew chęciom wojskowym sfer tuż. i polskich ograniczyła się do stypulowania wzajemnej życzliwej neutralności, - tutejsi socjalisci wydatnie przyczynili się do obalenia będącego w umowie układu odpowiadziano p. Hołowce, że przecież warszawski układ nie jest obalony, a tylko ostatecznie rozpatrzenie go, odłożono do jesieni.

*Wznowienie
dotyczy z rozp
w sprawie fiń
kraj*

RWP

Wystawa w Tammerforsie.

Dnia 15.b.m. została otwarta wielka wystawa przemysłowo-rolna w Tammerforsie, przez Prezydenta Rzecz. i ministra rolnictwa, poczem nastąpiło wielkie przyjęcie, na którym byli zaproszeni korpus dyplomatyczny i władze naczelne. Wystawa Tammerforska jest wykładnikiem ogromnych sił przemysłowych i rolnych w kraju, przyczem obok znanych na całym świecie wyrobów fińskiego przemysłu, zwróciły uwagę gości bogactwo fińskich wytworów rolnych, przedewszystkiem ogromna ilość wytworzonego chłopskiego bydła i koni. Wystawa nacznie pokazała gościom bogactwo przeciętnego wieśniaka fińskiego, zwłaszcza środkowej Finlandji, gdzie kilkuset hektarowe osady wiejskie są na porządku dziennym. Napływ gości z zagranicy był bardzo liczny, przedewszystkiem zaś z Szwecji. Przy tej sposobności trzeba podkreślić, że budżet państwowy Finlandji na takie wystawy, zjazdy propagandystyczne, obwożenie gości cudzoziemskich i propagandę prasową, są corocznie ogromną przywłaszczające prawie cyfry odnośnego budżetu Polski w markach polskich.

PIŁSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

Wydaje mi się poważnym sukcesem p. Hołowki, że uzyskał on od kół socjalistycznych obietnicę, że podpisane przez niego korespondencje z Polski, będą umieszczone w "Socjalidemokrati" i innych dziennikach tegoż kierunku.

W kongresie krajów północnych p. Hołowko udziału nie brał, gdyż w chwili jego przyjazdu, kongres był już zamknięty, zaś w uroczystościach towarzyskich, które się jeszcze w związku z kongresem odbywały, socjaliści tutaj, o których mu głównie chodziło, nie brali udziału, zarówno zresztą jak w samym kongresie.

Socjaliści tutaj, w stosunku do p. Hołowki wypierali się kolejno udziału w fabrykacji słynnego artykułu a żandarmie polskim, natomiast dawali do zrozumienia, że zwalają winę na złe stosunki z poselstwem polskim na nieodpowiednie zachowanie się osoby Pośła.

Stanowisko prasy.

Wobec przygotowujących się zmian wewnętrznych prasa fińska zachowała zrozumiałą rezerwę wobec zagadnień zewnętrznych. Z chwilą upadku gabinetu p. Vennoli ustały wszelkie ataki na układ warszawski i nawet, w tut. , kierowanym przez Niemców organie grupki radykalnej szwedzkiej "Svenska Pressen" zachowane uważną wstrzeźliwość w stosunku do Polski. Główne organy opinii mieszczańskiej "Hufvudstadsbladet" a "Uusi Suomi" zamieściły w swych szpaltach zasadnicze rozważania na temat obrony wschodniej fińskiej granicy menażując możliwość tegoż powrotu dyplomacji Finlandji do paktowań w tej sprawie z Polską. W obozie socjalistycznym znalazły również wyraz głosy umiarkowane i rozważne; zaznaczone szczególnie, w prasie socjalistycznej prowincjonalnej, że rozstrzygnięcie parlamentu nie przesądziłoby bynajmniej sprawy bałtyckiego sojuszu defensywnego, że zatem stronnictwo socjalistyczne nie miało dotychczas powodu rozstrzygać tej sprawy w zasadzie, a uczyni to dopiero po porozumieniu się z socjalistami innych krajów bałtyckich, oraz Polski.

Linia obronna w przesmyku Karelskim.

R

Obecnie w toku są roboty nad budową czołowych punktów oparcia na projektowanej na wypadek ataku bolszewickiego linii obronnej armji fińskiej, przechodzącej z zatoki fińskiej po przez Koivisto i Perkjervi /na wschód od Wyborga/ linią jezior do jeziora Ladogi /patrz załączony plan/.
 Narazie budowane są tylko betonowe fortyfikacje dla karabinów maszynowych na najważniejszych odcinkach /mosty, wąwozy i.t.p. wraz z odpowiednimi ubetonowanymi pomieszczeniami podziemnymi dla obsługi, oraz oddziałów ichraniających. Następnie projektowane są roboty nad budową fortyfikacji /rowów strzeleckich, dostępów i.t.p./ w tych że głównych miejscach, podczas gdy fortyfikacje polowe łączące je pozostawione są specjalnemu programowi prac po ogłoszeniu mobilizacji. Roboty powyższe, które mnie pokazano, są raczej dosyć pierwotnego typu, nieco zbyt widoczne i pojedyncze, więc obliczone nie na wojnę z przeciwnikiem wyszkolonym w wojnie światowej, lecz z bolszewikami. Nie ma więc odpowiednich linii rezerwowych, są tylko potrójne linje przodowe, przy czem dwie rezerwowe nie są narazie obsadzone, a służą jedynie do przyjmowania cofających się z pierwszej, lub drugiej linii oddziałów.

Obsada linii projektowanej będzie następująca: Od morza /Koivisto do drogi łączącej Wyborg z Kuolemajervi, 1-dzia Dyw. piechoty /Nylandzki pułk, p. Białej Gwardji i Björneborgski p.p./ Ztamtąd po przez Perkjervi na północ druga Dyw. p. /Karelska Gwardja, 4-ty i 5-ty p.p./ odcinek jeziora Ladogi i na północ 3-cia Dyw.p. /7-my, 8-my 9-ty p.p./ Brygada ~~xx~~ Strzelców stanowiłaby rezerwę armji: Dalej na północ od 3-ciej Dyw. operowałyby po mobilizacji oddziały Skyddskoru im i skrzydłowi lewemi 3-ciej Dyw. pomagałyby oddziały brygady jazdy.

Obrona wybrzeża morskiego, oraz częściowo wybrzeża Ładogi, przyjęłyby wyłącznie marynarka i jej ciężka artylerja.

Powyższy plan obrony opracowany jest przez Generała Enckla, w roku bieżącym, wykonanie jego zostało przyspieszone w związku z ostatnimi przygotowaniem bolszewickimi i przerażającymi wiadomościami, jakie po zawarciu układu w Rapallo zaczęły dochodzić do tut. Sztabu Generalnego o przygotowaniach wojennych niemiecko-rosyjskich i różnorodnej pomocy wojskowej, udzielanej stale Rosji przez Niemcy ki Sztab Generalny.

Każdy z pułków ma już przydzielony sobie odcinek, z którym dowódca już obecnie się zaznajamiają, biorąc udział w wypracowaniu planów fortyfikacyjnych wykonywanych przez inżynierów i siły cywilne. Na pułk przypada odcinek co najmniej 4-ro kil. /na samym przesmyku/ przyczem przeciętną rezerwę pułkową stanowią zaledwie dwie komp. i $\frac{1}{2}$ K.K.M. /8 K.M./ Obsada zatem jest bardzo jak na rozległość frontu szczupłą, przeraża zwłaszcza brak rezerw. Przedpole, tam gdzie nie ma jezior jest nadzwyczaj lesiste i trudne, jednak, czołowe punkty oparcia są tak konstruowane, by wzajemnie się uzupełniały przy ostrzeliwaniu przedpola. Finowie uważają swoje pozycje jako nie do wzięcia. Szereg wsi, jako położonych na przedpolu, uległyby zniszczeniu na wypadek mobilizacji, co dzisiaj już obniża tam cenę ziemi.

Oczywiście roboty te nie mogą być zachowane w zupełnej tajemnicy, tymbardziej odwiedzenie ich przez oficerów polskich napewno zostanie przedstawione bolszewikom w odpowiednim oświetleniu.